

UNDERSÖKNING OM BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

Detaljplan för Sundby 7:349 Ornö, Haninge kommun

Enligt 6 kap 5§ miljöbalken (1998:808), ska kommunen undersöka om genomförandet av en detaljplan kan antas medföra en betydande miljöpåverkan eller ej. Undersökningen innebär att kommunen identifierar omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan.

I 5§ miljöbedömningsförordningen (2017:966) anges vilka omständigheter som kommunen ska utgå ifrån vid en sådan undersökning. De är, exempelvis, miljöproblem som är relevanta för planen, de sannolika miljöeffekternas omfattning och i vilken utsträckning de kan avhjälpas, risker för människors hälsa eller för miljön till följd av olyckor, påverkan på möjligheten att nå miljö kvalitetsnormer, eller påverkan på kulturvärden eller andra utmärkande egenskaper i naturen.

Kommunen ska, efter att undersökningen genomförts, ta ställning till om genomförandet av detaljplanen kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller ej. Undersökningen och ställningstagandet ska samrådas med berörda myndigheter. Därefter tar kommunen ett särskilt beslut, som avgör frågan. Om betydande miljöpåverkan kan antas ska en strategisk miljöbedömning göras, inklusive framtagande av en miljökonsekvensbeskrivning.

Undersökningen, samt kommunens ställningstagande, samråddes i samband med att detaljplanen var utställd på samråd, 2023-03-22 – 2023-04-19. Länsstyrelsen och övriga berörda myndigheter delar kommunens bedömning, varför ett särskilt beslut, som avgör ärendet, har fattats. Motiv, samt de omständigheter som ligger till grund för beslutet, framgår i denna undersökning. Beslutet får, enligt 6 kap. 8§ miljöbalken, inte överklagas.

BESLUT OM BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

Planförslaget bedöms inte påverka naturvärden, sociala värden eller kulturella värden negativt i någon större utsträckning. Kommunen bedömer därför att förslaget till detaljplan inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Sammanfattad bedömning tabell 1-6		Betydande miljöpåverkan	
		JA	NEJ
1	Miljömål		X
2	Natur		X
3	Sociala värden		X
4	Kulturella värden		X
5	Risk för hälsa om miljö		X
6	Övriga värden		X

PLANÅTGÄRDER

- Placering av bebyggelse för att undvika lågpunkten.
- Reglering av byggnadsarea, nockhöjd och taklutning, i linje med dagens bestämmelser, så att ny bebyggelse förhåller sig till omgivningens karaktär.

PLANOMRÅDET OCH FÖRSLAGET I KORTHET

Planområdet är 1996m² och innefattar en fastighet, Sundby 7:349. Övriga fastigheter i kvarteret är bebyggda med fritidshus och komplementbyggnader. Fastighetsgränserna och grusvägen, som leder till fastigheterna, följer inte ursprungsidén i den gällande detaljplanen för B178 Mörbyfjärden-Ornö, från 1968. Delar av bebyggelsen är istället uppförd på prickad mark och på mark märkt som park. Den nya detaljplanen är tänkt att justera markanvändningen så att den anpassas efter fastigheternas faktiska utbredning. Därmed bekräftar den föreslagna detaljplanen främst befintlig användning och avgränsning. Ingen utvidgning eller avstyckning föreslås, däremot möjliggör planförslaget för en ny huvudbyggnad, där det i dagsläget enbart finns en husgrund.

MILJÖMÅL

BESKRIVNING AV NULÄGET

2015 antog världens stats- och regeringschefer 17 globala mål och Agenda 2030 som beskriver hur världen ska arbeta för hållbar utveckling genom att utrota extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor, lösa klimatkrisen och säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. I Sverige är kommuner inkluderade i genomförandet av målen. Planförslaget berörs främst av målen 'Hållbara samhällen och städer' samt möjligtvis 'Ekosystem och biologisk mångfald'.

Sveriges riksdag har tagit beslut om svenska miljömål (miljökvalitetsmål). De är 16 stycken och utgör en gemensam riktning för det svenska miljöarbetet. Utifrån länets utmaningar har Stockholms länsstyrelse valt att prioritera följande sex mål: begränsad klimatpåverkan, frisk luft, giftfri miljö, ingen övergödning, god bebyggd miljö och ett rikt växt- och djurliv. Kommunernas roll i arbetet för att uppnå miljömålen är att översätta nationella och regionala mål till lokala mål och åtgärder som blir verktyg i den lokala politiken. Planförslaget berörs delvis, men i mycket liten grad, av målen 'Hav i balans samt levande kust och skärgård', 'Ingen övergödning', 'Levande skogar', 'God bebyggd miljö', och 'Ett rikt växt- och djurliv'.

Haninges kommunfullmäktige beslutade 2017 om ett Klimat- och miljöpolitiskt program. I programmet finns mål för fossilfria resor och transporter, hållbar stadsutveckling, rent vatten och naturens mångfald och hållbar konsumtion och resurseffektiva kretslopp. Planförslaget berörs inte direkt av något delmål.

Planförslagets påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Agenda 2030				
Sveriges nationella miljömål				
Klimat och miljöpolitiskt program				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Den föreslagna detaljplanen medför egentligen inte någon förändring jämfört med nuläget. Därför görs bedömningen att förslaget till detaljplan inte kan antas leda till någon märkbar skillnad, varken positiv eller negativ, när det gäller miljömålen.

NATUR

BESKRIVNING AV NULÄGET

Planområdet är beläget i ett av vägar avgränsat skogsparti, som redan är exploaterat och bebyggt med fritidshus. I söder gränsar planområdet till fritidshusbebyggelse, medan det i norr och öster gränsar till större skogsområden med branter och berg i dagen. Historiska ortofoton visar att skogsområdena i planområdets närhet bär tydliga spår av aktivt skogsbruk.

Enligt beskrivningen från 1964, som hör till den gällande detaljplanen, sägs naturen i närheten av planområdet vara omväxlande men typisk för svensk skärgård. Kvarteret Norra storskogen, som innefattar planområdet, beskrivs vidare ha inlandskaraktär och vara beläget på en barrskogklädd höjd, varifrån utsikten mot det omgivande landskapet är god. Efter att området exploaterats har vegetationen i delar av de barrskogklädda höjderna, naturligtvis, ändrat karaktär.

Varken planområdet eller det direkt omkringliggande skogslandskapet hyser i sin nuvarande form några större kända naturvärden. Naturen är inte skyddad och på Artportalen finns inga inrapporterade fynd av hotade eller sällsynta arter. Vid Breviksängen, ett odlingslandskap ca 350m nordväst om planområdet, har det rapporterats in observationer av skyddsvärda fåglar som spillkråka och havsörn. De bedöms dock inte vara beroende av naturen inom planområdet, utan håller främst till i omgivningen.

Enligt SGU:s kartvisare består jordlagren inom planområdet till största del av urberg eller urberg med ett tunt ytlager av morän, som har medelhög genomsläpplighet. Därutöver finns stråk av postglacial

sand och svallsediment (grus), med hög genomsläpplighet. Avslutningsvis finns ett mindre fält med postglacial lera, med låg genomsläpplighet. Inom planområdet finns därför goda möjligheter till infiltration av dagvatten.

Dagvatten hanteras idag med infiltration och ett dikesystem i kvarteret. Planområdet avrinner till kustvattnet Fåglaröfjärden (SE590500-182000). Fåglaröfjärden omfattas av miljö kvalitetsnorm, som beskriver den vattenkvalitet som vattenförekomsten ska uppnå och vid vilken tidpunkt. Enligt den senaste statusklassningen i VISS uppnår Fåglaröfjärden måttlig ekologisk status och ska senast 2039 uppnå god ekologisk status. Vattenförekomstens hydrologiska regim är kraftigt påverkad av sjöfart och båtliv, och dess relaterade anläggningar. Det finns även problem med övergödning, som till viss del beror på belastning från omgivande kustvattenförekomster. Kemisk ytvattenstatus är ej god, men bortsett från de överallt överskridna prioriterade ämnena kvicksilver och bromerad difenyleter (PBDE) anses vattenförekomsten uppnå god kemisk status.

Planförslagets påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Naturmiljö				
Värdefulla naturtyper, arter och spridningssamband				
Skyddad natur				
Riksintressen				
Grundvatten				
Ytvatten				
Kumulativa effekter				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

I Haninges naturvårdsplan (Bilaga 4 – Naturvärden och Friluftsliv) framkommer att det krävs särskild hänsyn för skärgårdsskogar i skärgårdsskogen. Även om planområdet är beläget inom sådan natur innebär planförslaget inte att någon ny naturmark tas i anspråk. Dessutom är det område som planen avser sedan länge ianspråktaget. På den aktuella fastigheten finns sedan 1990-talet en husgrund, men en färdig byggnad uppfördes aldrig. Planförslaget bör därför inte ha någon nämnvärd påverkan på naturlandskapet, skärgårdsskogarna, eller de arter som lever där.

Varken kemisk eller ekologisk status i Fåglaröfjärden får påverkas negativt av genomförandet av den föreslagna detaljplanen. Då markanvändningen och andelen hårdgjord yta, och därigenom även avrinningen och dagvattnets föroreningshalt, inte väntas förändras vid genomförandet av den nya detaljplanen, bör den nya detaljplanen inte medföra någon påverkan på recipienten. Enligt det åtgärdsprogram som tagits fram för att Fåglaröfjärden ska uppnå miljö kvalitetsnormen föreslås åtgärder i form av biotopvård och minskad påverkan av båtliv. Ingen av de föreslagna åtgärderna är tillämplig inom planområdet.

SOCIALA VÄRDEN

BESKRIVNING AV NULÄGET

Planområdet ligger i ett utpräglat fritidshusområde. Trots stor efterfrågan på fritidstomter i Stockholmsområdet var tanken med den ursprungliga detaljplanen att exploateringsgraden skulle hållas nere för att värna områdets trivselvärden, som förmodas vara höga. Antalet fastigheter har sedan dess förblivit oförändrat och andelen permanentboende är låg.

Rekreativ möjligheterna är i dagsläget goda, då det i planområdets närhet finns god tillgång till rekreativa miljöer med tysta skogar, äldre odlingslandskap och havsvikar. Planområdet omfattas av riksintresse för rörligt friluftsliv enligt 4 kap. 2 § Miljöbalken, och anses därför ingå i ett mycket värdefullt landskap med stora natur- och kulturvärden. Inom området för riksintresset ska turismens och det rörliga friluftslivets intressen särskilt beaktas vid bedömning. Därutöver omfattas planområdet även av riksintresse för högexploaterad kust enligt 4 kap. 4 § Miljöbalken, som är särskilt inriktat på att

begränsa exploateringen av fritidshusbebyggelse. Inom sådana områden får ny fritidsbebyggelse endast komma till stånd i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse, om inte särskilda skäl finns, och exploatering får endast ske om det inte påtagligt skadar områdets befintliga natur- och kulturvärden.

Ornö är i Haninges översiktsplan utpekad som kärnö, vilket innebär att den anses ha förutsättningar för ett utbud av samhällsservice och infrastruktur. Skola och förskola finns exempelvis vid Kyrkviken, 3,7km från planområdet. Närmsta busshållplats finns vid Västergårdsvägen, 1,2km från planområdet, och det är ca 3,6km till färjeläget i Hässelmara. För att förbättra underlaget för handel och service vill kommunen underlätta för fastboende och helårsboende på ön. På Ornö bör ny bebyggelse, enligt översiktsplanen, utformas för helårsbruk och lokaliseras till områden med redan befintlig bebyggelse och infrastruktur. Delområdet Mörbyfjärden, där planområdet ingår, är utpekad som ett lämpligt område för ny bebyggelse på Ornö. Där vill kommunen ge utrymme för mindre kompletteringar med nya bostäder, men alla lägen inom området är inte lämpliga.

Planförslagets påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Tätorts- eller bostadsnära natur enligt 2 kap. 7 § PBL				
Rekreation 2 kap. 7 § PBL och 8 kap. 9 § PBL				
Riksintresse				
Offentlig service				
Offentliga rum				
Tystnad				
Kommunikation och tillgänglighet				
Trygghet				
Skyddade områden med avseende på sociala värden				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Planområdet är beläget inom delområde Mörbyfjärden, som är utpekad som lämpligt för ny bebyggelse. Planförslaget innebär dock inte någon förtätning och enligt tidigare dokumentation av ärendet föreslås ett mindre fritidshus på den obebyggda husgrunden. För att planförslaget ska vara i linje med kommunens strategier bör planen inte försvåra för eventuellt framtida helårsbruk.

Då planförslaget bara innebär en marginell ändring av det rådande läget bedöms genomförandet inte bidra till någon märkbar påverkan, jämfört med dagens situation. Den bebyggelse som möjliggörs ger bara ett försumbart tillskott vad gäller underlag för öns service.

Genomförandet av planen medför inte heller någon negativ inverkan på befintliga natur- och kulturvärden eller på det rörliga friluftslivets möjligheter, och planförslaget går därför att genomföra utan att strida mot riksintressen enligt 4 kap. 2 och 4 §§ Miljöbalken.

KULTURELLA VÄRDEN

BESKRIVNING AV NULÄGET

Den kulturhistoriska områdesbeskrivningen av särskilt värdefulla kulturmiljöer på Ornö, som togs fram som en del av Haninge kommuns kulturmiljöprogram, visar att Ornös historia sträcker sig långt tillbaka i tiden. Kulturmiljön, som länge präglades av fiske, småskaligt jordbruk och stora markägare, har sedan jordbrukets tillbakagång under 1900-talet alltmer övergått till att domineras av sommarbostäder och fritidshusområden. Planområdet är, som tidigare nämnt, beläget i ett utpräglat fritidshusområde. Vid utformningen av den gällande detaljplanen togs stor hänsyn till platsens karaktär och naturvärden, då tomterna gavs varierande storlek och placerades på olika nivåer i terrängen. Även vägarnas placering utformades för att anpassas till terrängen och för att följa dåtidens befintliga stigar och skogsvägar.

Därutöver beslutades att området skulle ramas in av den då obrutna skärgårdsnaturen, som därmed utgjorde en integrerad del av planförslaget.

Det finns inte några kända fornlämningar eller andra kulturhistoriskt värdefulla lämningar inom planområdet och detaljplanen omfattas därför inte av några särskilda förhållningssätt. Däremot finns Breviksområdets äldre bebyggelse, som är identifierad som särskilt värdefull, i planområdets närhet. Utöver det finns även ett större område med många fornlämningar i Långvik och Västankvik, några hundra meter söder om planområdet.

Påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Landskapsbild				
Byggnadsminnen				
Fornlämningar				
Kulturhistoriska landskap och byggnader				
Riksintresse				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Då den nya detaljplanen syftar till att fastställa nuvarande fastighetsgränser, fastställer den även en gestaltning som inte är i linje med ursprungsidéerna. Det skulle kunna ses som en försämring av den tänkta landskapsbilden i området, men eftersom marken redan är ianspråktagen förändrar det nya detaljplaneförslaget inte den nuvarande gestaltningen.

En viktig målsättning inom kommunen är att främja kontinuerlig vård av Ornös kulturlandskap. Om detaljplanen leder till ökade möjligheter till året runt-boende, kan den även bidra till förbättrade förutsättningar för att vårda och hålla det närliggande kulturlandskapet öppet genom underhåll.

Den nya bebyggelsen bör följa de generella råd och riktlinjer för Ornö som presenteras på sida 13 i den kulturhistoriska områdesbeskrivningen. Där står bland annat att ny bebyggelse ska komplettera och underordna sig den befintliga och anpassas till omgivningens karaktär, både vad gäller utformning och placering. Där finns även rekommendationer för fasadfärg, skala och taklutning. Avslutningsvis ska markarbeten som ändrar markens naturliga förhållande minimeras och sprängning och schaktning ska undvikas. Om dessa riktlinjer följs finns en god möjlighet att genomförandet av den nya detaljplanen förhåller sig till befintliga byggnader och det nuvarande landskapet.

RISK FÖR HÄLSA OCH MILJÖ

BESKRIVNING AV NULÄGET

Tillfart till planområdet sker från en sidoväg från den större huvudvägen. Genom vegetationen och terrängens naturliga nivåskillnader är planområdet avgränsat mot huvudvägen vilket gör att eventuellt buller från fordon som passerar på huvudvägen inte bör utgöra någon nämnvärd störning.

Inom fastigheten finns en identifierad lågpunkt som kan bli vattenfylld vid kraftiga regn. Anledningen till att nuvarande fastighetsgränser avviker från den ursprungliga detaljplanen sägs, i fastighetsregleringen från 1977, vara att den ursprungliga planen hade placerat bebyggelsen på sankmark, varför beslut togs om att omforma fastigheterna och flytta dem i östlig riktning, till mer lämplig mark. Ny bebyggelse behöver förhålla sig till sankmarken och placeras på ett lämpligt sätt som gör att den inte översvämmas vid 100-årsregn, inklusive klimatfaktor.

I Haninge kommuns förstudie för bebyggelseutveckling på Ornö (2021) nämns att den framtida dricksvattenförsörjningen på ön är en utmaning. I ett framtida scenario med förtätning och fler permanentboende kommer behovet av dricksvatten att öka. Majoriteten av fastigheterna i Mörbyfjärden försörjs av gemensamma vattentäkter med borrade brunnar, men det finns även en del enskilda brunnar. Det finns kapacitet att klara av en viss ökning av antalet permanentboende och med vattensnåla tekniker kan möjligtvis behovet av dricksvatten per person hållas nere. Däremot visar en

Stadsbyggnadsförvaltningen

fördjupad dricksvattenutredning att den lokala tillgången på dricksvatten inte räcker till en stor andel permanentboende eller en större bebyggelseförtätning. Det finns även viss risk för saltvatteninträngning i befintliga och nya brunnar. Tillgången till dricksvatten för Mörbyfjärdens samlade bebyggelse behöver beaktas vid framtagandet av den nya detaljplanen.

Avslutningsvis finns inte några kända föroreningar inom området och nivån av Radon är, enligt kommunens webb-gis, normal. Kompletterande markundersökning bör dock göras innan bygglovshantering.

Påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Luftkvalitet och växthusgaser				
Buller				
Risk för olyckor				
Förorenade områden och miljöfarlig verksamhet				
Översvämning		X	(X)	
Markförhållanden				
Strålning				
Lokalklimat				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Då den nya planen inte medför någon större förändring av de nuvarande förhållandena anses den förhålla sig neutralt jämfört med nuläget. Placeringen av bebyggelsen regleras med hjälp av prickmark, vilket gör att den identifierade lågpunkten undviks.

Då det finns privata dricksvattenbrunnar i planområdets närhet är det viktigt att dagvatten som infiltreras håller god kvalitet. På denna punkt anses planförslaget inte heller medföra någon skillnad, då verksamheterna och andelen hårdgjord yta inte förändras. Fastigheten är dessutom ansluten till en gemensam avloppsanläggning från 2017 med biologisk och kemisk rening, som anses ge tillräcklig rening av spillvattnet som uppstår.

X = utan planåtgärd, (X) = med planåtgärd

ÖVRIGA VÄRDEN
BESKRIVNING AV NULÄGET

Området kring Brevik, som inkluderar planområdet, omfattas av trädfällningsförbud enligt 110 § Byggnadslagen.

Planområdet ligger även inom skyddsområde i form av förordnandeområde (PBL 11 kap. 12 §). Utanför detaljplanelagt område gäller där att kommunen, innan beslut meddelas om förhandsbesked eller bygglov för nyetablering av bostäder eller verksamheter, ska samråda åtgärden med Försvarsmakten. Om kommunen fattar ett beslut om förhandsbesked eller bygglov som går emot Försvarsmaktens yttrande, ska ärendet skickas till Länsstyrelsen, som då har möjlighet att överpröva och upphäva kommunens beslut.

Påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Övriga riksintressen				
Energiförsörjning				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Enligt behovsbedömningen för Sundby 7:202, som också omfattas av samma trädfällningsförbud, står att läsa att när en ny detaljplan upprättas så upphävs trädfällningsförbudet automatiskt. Det bör därmed gälla även för denna plan.

EKOSYSTEMTJÄNSTER

BAKGRUND

Ekosystemtjänster är de produkter och tjänster som naturens ekosystem ger oss människor. Tjänsterna kan delas in i fyra grupper utifrån vilken funktion de har. **Försörjande** ekosystemtjänster är de livsnödvändiga resurser som naturen tillhandahåller, till exempel syre, rent vatten och råvaror. **Kulturella** ekosystemtjänster omfattar andliga och upplevelsemässiga värden som bidrar till vårt välbefinnande, till exempel skönhet, inspiration och rekreation. **Reglerande** ekosystemtjänster är nyttan människor har av ekosystemfunktioner som påverkar miljöfaktorer, till exempel klimat, översvämningar och avfallsnedbrytning. **Stödjande** ekosystemtjänster är grundläggande funktioner i ekosystemen som är en förutsättning för alla de andra ekosystemtjänsterna, till exempel fotosyntes och biokemiska kretslopp.

I planeringen ska ekosystemtjänsterna identifieras och synliggöras för att beaktas i avväganden mellan olika intressen. Det finns också möjlighet att skapa nya ekosystemtjänster i samband med exploatering och förvaltning, framförallt i områden där det råder brist på ekosystemtjänster. Det finns flera nationella mål som lyfter vikten av integrering av ekosystemtjänster i planeringen av den byggda miljön.

BESKRIVNING NULÄGE

De mer betydande ekosystemtjänsterna som finns inom planområdet är framförallt knutna till vegetationen, som bidrar med reglerande tjänster i form av bullerdämpning samt temperatur- och flödesreglering. Grönskan utgör även en livsmiljö för olika arter och bidrar därför till biologisk mångfald. Avslutningsvis kan vegetationen i närområdet antas ha höga rekreativvärden.

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Grönstrukturen kommer vid genomförande av den nya detaljplanen inte att förändras. De ekosystemtjänster som genereras i dagsläget kommer därmed varken att stärkas eller försvagas.

MILJÖBEDÖMNINGEN UTFÖRD AV:

Harald Andersson, miljöplanerare

Yinan Zhang, planarkitekt